

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนพณิชยการพิสัย อำเภอพณิชยการพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545)
3. แนวคิดการจัดการความรู้
 - 3.1 แนวคิดของ Nonaka และ Takeuchi
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช
 - 3.3 แนวคิดการจัดการความรู้ของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี
 - 3.4 แนวคิดการจัดการความรู้ของครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์
4. แนวคิดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.)

วิสัยทัศน์

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นศาสตร์บูรณาการ
ที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมที่จะเป็นผู้นำเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่ดี
มีความรับผิดชอบโดยกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระ ดังนี้

1.1 นำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ
เพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองดี

1.2 นำความรู้เกี่ยวกับโลกของเรา มาสร้างความเข้าใจในกระบวนการก่อเกิด
สภาพแวดล้อมของมนุษย์ เพื่อการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม

1.3 นำความรู้เรื่องการเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครอง
ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติของตน

1.4 นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคสินค้าและบริการมา
ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการดำรงชีวิต เพื่อการประกอบอาชีพ และ
การอยู่ในสังคม

1.5 ในความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรม ศาสนา มาตัดสินใจใน
การประพฤติ ปฏิบัติตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1.6 นำวิธีการทำสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหา
ในสังคม และกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

เยาวชนจำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจสังคมโลกที่ซับซ้อน สามารถปกครองดูแลตนเองและเอาใจใส่
ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของโลกได้ ดังนั้นตลอดระยะเวลาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ควรแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ใช้ความรู้อย่างมี
ความหมาย เพื่อการตัดสินใจ การสำรวจตรวจสอบ การสืบค้น การสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ
และนำทางตนเองและผู้อื่น เชื่อมโยงความรู้ที่เรียนสู่โลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตได้

2. ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้
ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูล ความรู้ทั้งในระดับ
ท้องถิ่นประเทศชาติ และระดับโลกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัยร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

4. การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย ได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกรายวิชา

5. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต
คุณภาพผู้เรียน

คุณภาพผู้เรียน

1. เป้าหมาย / ความคาดหวัง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมาย / ความคาดหวังที่สำคัญ คือให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ในวิถีชีวิตประชาธิปไตยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การที่จะบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้
2. ทักษะและกระบวนการ
3. คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

ความรู้ ความรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความกว้างขวางมาก ไม่มีใครที่จะสามารถเรียนทุกสิ่งทุกอย่างได้ทั้งหมด และนี่คือปัญหาที่สำคัญและรุนแรงมากของการเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่พยายามจะให้เกิดการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในศาสตร์ ที่ประกอบกันอยู่ในกลุ่มนี้ งานที่ทำทนายของนักสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาก็คือความสามารถที่จะคัดสรรสาระที่จะเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่า จึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกสาระที่จะเรียน เกณฑ์ในการพิจารณา ก็คือให้พิจารณาว่าสิ่งที่จะนำมาเรียนมีนัยสำคัญ ต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีหรือไม่ นั่นก็หมายความว่า การคัดเลือกสาระเนื้อหา มิใช่อยู่บนพื้นฐานของการที่จะให้ผู้เรียนเป็นนักประวัติศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ หรือเป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในความรู้ แต่เป้าหมายต้องเป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นคนของสังคมเป็นประชาชนที่มีการศึกษา เข้าใจปัญหาสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนและของผู้อื่นได้ส่งเสริมความเข้าใจ โลกปฏิบัติสัมพันธ์ที่มนุษย์

มีต่อกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม และให้เครื่องมือแก่ผู้เรียน ในการทำความเข้าใจอดีตเพื่อเป็นสาระในการเผชิญและตัดสินใจใด ๆ ในปัจจุบันโดยตระหนัก ถึงผลที่จะเกิดขึ้นและวางแผนสู่อนาคต

ดังนั้น ความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมี การผสมผสานการศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ เช่น มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนาเข้าด้วยกัน ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังรวมถึงการศึกษาคุณลักษณะ การเป็นคนดีของสังคม การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการศึกษา ความเป็นไปของโลก พหุวัฒนธรรม กฎหมายศึกษา อาชีพศึกษา และประเด็นปัญหาร่วมสมัยต่าง ๆ นอกจากนี้ยัง จะต้องบูรณาการสาระความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกด้วย

ทักษะและกระบวนการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพ ของผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ทักษะทางวิชาการ ได้แก่ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิดซึ่งนักเรียน ต้องนำมาใช้ในการแสวงหาความรู้ จัดการกับความรู้ การนำความรู้ไปใช้ในการสร้าง องค์กรความรู้ใหม่

1. การแสวงหาและจัดการกับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ทักษะด้านนี้ กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านศึกษาสืบค้นข้อมูลความรู้ ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศาสตร์ การสืบสวน ความรู้ รวมทั้งความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. การคิดและนำเสนอแนวคิดต่าง ๆ ทักษะด้านนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด การจัดระบบ ข้อมูล การตีความวิเคราะห์ สรุป ประเมิน และนำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นต่าง ๆ โดยสื่อสารออกมาในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเขียน การพูดที่สื่อความหมายกับผู้อื่น บนพื้นฐานที่มีเหตุผลและหลักการ เพื่อจะใช้สนับสนุนและประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ใด ๆ ของบุคคลและสังคมได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างองค์ความรู้ใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรมจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดและหลักการได้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์และความเป็นเหตุเป็นผลของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ ศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคลและสังคมที่เราดำรงชีวิตอยู่ และนำไปสู่การนำความรู้ไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหา ตัดสินใจและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในสังคม การดูแลรักษา การเอาใจใส่ให้บริการ การมีส่วนร่วมในสังคม ทักษะและกระบวนการกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำผู้ตามในการทำงานกลุ่ม เห็นคุณค่า เคารพตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตนและของผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินและสิทธิของผู้อื่น เคารพในกฎ กติกาของกฎหมายและเคารพ ในความเป็นมนุษยชาติ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย

ทักษะและกระบวนการเหล่านี้ ถือเป็นสาระในองค์ประกอบของหลักสูตร และการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องบูรณาการเข้าไปในองค์ความรู้ต่าง ๆ และต้องเป็นจุดเน้นในการเรียนทุกชั้นปี ทุกรายวิชาตลอดหลักสูตร ซึ่งจะสอนแยกต่างหาก จากการศึกษาความรู้ต่าง ๆ ไม่ได้

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาทักษะกับเจตคติ จริยธรรม และค่านิยม โดยผ่านประสบการณ์ การเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย เช่น การรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย กตัญญู รักเกียรติภูมิของตน เคารพเหตุผล มีความยุติธรรม ห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ขจัดข้อขัดแย้งด้วยสันติวิธี ยึดมั่นในความยุติธรรม ความเสมอภาคและเสรีภาพ มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี เห็นคุณค่าของการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม การเคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา

2. คุณภาพของผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย ศาสตร์ต่าง ๆ หลายสาขา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อม จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสามารถ นำหลักธรรม คำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม
2. ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก
3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาสนใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตลอดระยะเวลาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และมีจุดเน้น เมื่อผู้เรียนจบปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

1. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อม ในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตน

นับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดการตัดสินใจ

3. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

ช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาคและประเทศของตน ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง การปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธีและพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น

3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากขึ้น

4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน

5. ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาคซีกโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ช่วงชั้นที่ 3 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกัน

อย่างสันติสุข

2. ได้เรียนรู้ และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. ได้รับการพัฒนาแนวคิด และวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

1. ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้
3. ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
4. ได้รับการส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม
5. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กรมวิชาการ, 2544 : 10 - 11)

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติใน

การอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานที่ ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานที่ ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนาพิธี ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาการ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐานที่ ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้ง เศรษฐกิจอย่างเพียงพอ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐานที่ ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคม โลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์และสามารถใช้วิธีทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมา วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐานที่ ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระหว่างที่ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซึ่งนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. มาตรฐานช่วงชั้น

3.1 ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3)

ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง ในลักษณะบูรณาการ

3.2 ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6)

เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเองในทางกายภาพ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจ โดยศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ที่เน้นความเป็นประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาคซีกโลกตะวันออกและตะวันตก

3.3 ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3)

เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก พัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3.4 ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)

ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูง

ตามความประสงค์ได้

4. มาตรฐานการเรียนรู้สาระเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 1 มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและ
บริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้ง
เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4-6		ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี/ ภาค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
1. เข้าใจปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคตัดสินใจใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่าและมีคุณธรรม	1. รู้เข้าใจความหมายหลักการของปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิต ผู้บริโภคและผู้บริการตัดสินใจใช้ทรัพยากรในประเทศอย่างประหยัด คุ้มค่า และมีคุณธรรม	1. ความหมาย หลักการของปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิต ผู้บริโภคตัดสินใจใช้ทรัพยากรในประเทศอย่างประหยัด คุ้มค่าและมีคุณธรรม
2. เข้าใจระบบสินเชื่อ ผลดีผลเสียของระบบสินเชื่อที่มีต่อสถานะการเงินของบุคคล หน่วยธุรกิจองค์กร และประเทศ	1. ระบบสินเชื่อ 2. ผลดีผลเสียของระบบสินเชื่อที่มีต่อสถานะการเงินของบุคคล หน่วยธุรกิจ องค์กรและประเทศ	1. รู้เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ผลดี ผลเสียของระบบสินเชื่อที่มีต่อสถาบันการเงินของบุคคล หน่วยธุรกิจ องค์กรและประเทศ	1. ระบบสินเชื่อ ผลดีผลเสียของระบบสินเชื่อที่มีต่อสถาบันการเงินของบุคคล หน่วยเศรษฐกิจ องค์กร ประเทศ

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป. 4 - 6	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี / ภาค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6		
3. เข้าใจหลักการเบื้องต้น ในการใช้เทคโนโลยีและ การแข่งขันที่มีผลต่อการ ผลิตสินค้าและบริการที่ ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจ เลือกได้	1. หลักการเบื้องต้น ในการใช้เทคโนโลยี 2. การใช้เทคโนโลยี เพื่อการแข่งขันที่มีผล ต่อการผลิตสินค้า การ บริการและการให้ ผู้บริโภคตัดสินใจ เลือกได้	1. รู้และเข้าใจการใช้ เทคโนโลยีและการ แข่งขันที่มีผลต่อการ ผลิตสินค้าการบริการใน ประเทศและการให้ ผู้บริโภคตัดสินใจเลือก ได้อย่างคุ้มค่า	1. การใช้เทคโนโลยีและ การแข่งขันที่มีผลต่อการ ผลิตสินค้า การบริการใน ประเทศและการให้ ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกได้ อย่างคุ้มค่า
4. เข้าใจระบบและวิธี การของสหกรณ์	1. ระบบและวิธีการ ของสหกรณ์	1. รู้และเข้าใจระบบ และวิธีการของสหกรณ์ ระดับจังหวัด	1. ระบบและวิธีการ ของสหกรณ์ระดับจังหวัด
5. เข้าใจระบบการพึ่งพา การแข่งขันและการ ประสานประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจ	1. ระบบและวิธีการ ของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	1. รู้และเข้าใจ ความสัมพันธ์ของ เศรษฐศาสตร์กับ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ 2. รู้และเข้าใจระบบ และวิธีการของ เศรษฐกิจพอเพียงและ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในระดับ ครอบครัวและ โรงเรียน	1. ความสัมพันธ์ ของเศรษฐศาสตร์กับ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ 2. ระบบและวิธีการ ของเศรษฐกิจพอเพียงและ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในระดับครอบครัวและ โรงเรียน

ตารางที่ 2 มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์
ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป. 4 - 6		ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ รายปี / ภาค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
1. รู้และเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานทั้งการผลิตและการบริการ	1. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานทั้งการผลิตและการบริการ	1. รู้และเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานทั้งการผลิตและการบริการระดับประเทศ	1. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานทั้งด้านการผลิตและการบริการระดับประเทศ
2. รู้และเข้าใจบทบาทของการใช้เงินในระบบเศรษฐกิจการตลาด	1. บทบาทของการใช้เงินในระบบเศรษฐกิจการตลาด	1. รู้และเข้าใจระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบผสม 2. รู้และเข้าใจมาตรฐานเงินตราและการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ 3. รู้บทบาทของการใช้เงินในระบบเศรษฐกิจการตลาด 4. รู้และเข้าใจบทบาทการตลาดอย่างง่าย ๆ	1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบผสม 2. มาตรฐานเงินตราและการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ 3. บทบาทของการใช้เงินในระบบเศรษฐกิจการตลาด 4. บทบาทการตลาดอย่างง่าย ๆ

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6		ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ รายปี / ภาค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
3. รู้และเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของ ธนาคารและสถาบัน การเงิน	1. บทบาทหน้าที่ ของธนาคารและ สถาบันการเงิน	1. รู้บทบาทหน้าที่ ของธนาคารและ สถาบันการเงิน ระดับประเทศ	1. บทบาทหน้าที่ ของธนาคารและสถาบัน การเงินระดับประเทศ
4. เข้าใจภาษีที่ เกี่ยวข้องใน ชีวิตประจำวัน	1. ภาษีที่เกี่ยวข้อง ในชีวิตประจำวัน	1. รู้หน่วยงานที่จัดเก็บ ภาษีและบุคคลที่ต้อง เสียภาษี 2. วิเคราะห์ประโยชน์ ที่บุคคลจะได้รับจาก การเสียภาษี	1. หน่วยงานที่จัดเก็บ ภาษีและบุคคลที่ต้อง เสียภาษี 2. ประโยชน์ที่บุคคลจะ ได้รับจากการเสียภาษี
5. เข้าใจระบบ การพึ่งพา การแข่งขันและ การประสาน ประโยชน์ใน ทางเศรษฐกิจ	1. ระบบการพึ่งพา การแข่งขันและ การประสาน ประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจ	1. เข้าใจระบบ การพึ่งพาการแข่งขัน และการประสาน ประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจระดับประเทศ	1. ระบบการพึ่งพา การแข่งขันและการ ประสานประโยชน์ ในทางเศรษฐกิจ ระดับประเทศ

ตารางที่ 3 กำหนดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระเศรษฐศาสตร์เวลา 14 ชั่วโมง

ครั้งที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน			9
1	การผลิตและการบริโภค	1. บอกปัจจัยสำคัญในการผลิตได้ 2. แยกแยะปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดได้	1
2	ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคใช้ปัจจัยการผลิตอย่างประหยัดและคุ้มค่า	1. บอกความหมายและประเภทของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ได้ 2. อธิบายปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภค ตัดสินใจใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	1
3	การใช้เทคโนโลยีการแข่งขันในการผลิต	1. อธิบายการใช้เทคโนโลยีการแข่งขันในการผลิตได้ 2. เห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต	1
4	เงิน	1. บอกค่าของเงินและการลดค่าภายในของเงินได้ 2. จำแนกรูปแบบของเงินได้ 3. เห็นความสำคัญของเงิน	1

ครั้งที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	เวลา (ชั่วโมง)
5	สถาบันการเงิน	1. บอกความหมายของสถาบันการเงินได้ 2. บอกรูปแบบของสถาบันการเงินและยกตัวอย่างสถาบันการเงินแต่ละรูปแบบได้ 3. อธิบายบทบาทของธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้	1
6	ภาษี	1. บอกความหมายและความสำคัญของภาษีได้ 2. อธิบายประเภทของภาษีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้	1
7	ตลาด	1. บอกความหมายและความสำคัญของตลาดได้ 2. อธิบายประเภทและลักษณะของตลาดได้	1
8	ระบบสินเชื่อ	1. อธิบายเงื่อนไขในการให้สินเชื่อได้ 2. บอกสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อได้ 3. วิเคราะห์ผลดีและผลเสียของระบบสินเชื่อที่มีต่อสถานะการเงินของบุคคลได้	1
9	ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม	1. บอกลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ 2. วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม	1

ครั้งที่	หน่วย/สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 2 พออยู่พอกิน			5
10	สหกรณ์ 1. ระบบและวิธีการของสหกรณ์ 2. การจัดตั้งสหกรณ์ในชุมชน	1. อธิบายระบบและวิธีการของสหกรณ์ในระดับชุมชนได้ 2. นำระบบและวิธีการของสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนได้	2
11	เศรษฐกิจพอเพียง 1.ระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง 2.การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน	1. อธิบายระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 2. นำระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้	2
12	ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ	1. อธิบายระบบพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระดับจังหวัดได้	1

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545)

หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 สาระสำคัญของหมวดนี้ ครอบคลุมหลักการ สาระการเรียนรู้และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้าง ให้แนวทางการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะมาตรา 24 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 154)

3. แนวคิดการจัดการความรู้

3.1 แนวคิดการจัดการความรู้ของ Nonaka และ takeuchi

Nonaka และ Takeuchi ได้นำเสนอตัวแบบทางทฤษฎีการสร้างความรู้อย่างเป็นพลวัตนี้ โดยยึดหลักสมมติฐานที่สำคัญว่าความรู้ของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นและขยายออกไป โยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างความรู้ โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง เราเรียกปฏิสัมพันธ์นี้ว่า

“การเปลี่ยนสภาพความรู้ (knowledge conversion)” นั้นคือการเปลี่ยนสภาพความรู้จะทำให้เกิดการสร้างความรู้ขึ้นนั่นเอง ซึ่งในการสร้างความรู้จะเกิด “เกลียว (Spiral)” เกลียวเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง และถูกยกระดับขึ้นอย่างเป็นพลวัตรจากการสร้างความรู้ระดับล่าง สู่ระดับที่สูงขึ้นเป็นเช่นนี้วนออกไปเรื่อย ๆ คล้ายดั่งเกลียวความรู้ (Knowledge spiral)

หลักสำคัญของทฤษฎีอยู่ที่การอธิบายว่าเกลียวเกิดขึ้นได้อย่างไร Nonaka และ Takeuchi เสนอการเปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ สี่รูปแบบ (modes) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้โดยนัยและความรู้โดยชัดแจ้งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้เกิดวงจรที่เราเรียกขานว่า SECI เป็นวงก้นหอยที่ขยายขนาดไปเรื่อยๆ ทำให้ได้ความรู้ที่มีพลังเป็นอย่างมาก

การเปลี่ยนความรู้ 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น และทำให้เกิดวงจรที่เราเรียกขานว่า SECI Model ได้แก่ Socialization Externalization Internalization และ Combination พิจารณาได้ ดังนี้

1. Socialization หรือการถ่ายทอดทางสังคมเป็นการสร้างสรรค์ความรู้ จากความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน และทำให้เกิดการสร้างความรู้โดยนัยโดยตรงจากผู้อื่น โดยไม่ต้องใช้ภาษา หรือในกรณีของคนตงงาน ทำกับหัวหน้างานและเรียนรู้ช่างฝีมือ โดยไม่ได้เรียนรู้จากการใช้ภาษา แต่มีการเรียนรู้และได้มาซึ่งความรู้ โดยการสังเกต ทำเลียนแบบ และฝึกฝนอบรมโดยการปฏิบัติจริง หลักสำคัญของการได้มาซึ่งความรู้โดยนัยนี้คือประสบการณ์ ถ้าไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันก็จะเป็นการยากลำบากอย่างยิ่ง ตัวอย่างที่เราพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของเรา เช่น เมื่อสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นเด็กได้เห็นชาวบ้านในชุมชนนำลูกของตนไปฝากฝังไว้ที่ร้านซ่อมจักรยานเป็นเด็กฝึกงาน เพื่อให้เรียนรู้การซ่อมจักรยานกับเจ้าของร้าน (Tacit Knowledge) เด็กฝึกงานนี้จะคอยเป็นลูกมือ ทำโน่นทำนี่ ให้แก่เจ้าของร้านซ่อมจักรยานไปเรื่อย ๆ อันเป็นการฝึกฝนอบรม โดยการปฏิบัติงานจริง พร้อมกันนี้เด็กฝึกงานยังได้สังเกตและทำเลียนแบบการสร้างจักรยานจากเจ้าของร้าน และมีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ในการซ่อมจักรยานมาเป็นของตน เมื่อทำไปนาน ๆ เข้าจะเกิดทักษะและมีความชำนาญขึ้น (Tacit Knowledge) และได้ออกไปเปิดร้านซ่อมจักรยานของตนเอง

2. Externalization หรือการทำให้ปรากฏสู่ภายนอกเป็นการสร้างสรรค์ความรู้ จากความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ชัดแจ้งมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

การสร้างสรรคความรู้ในลักษณะนี้มักจะเห็นจากกระบวนการสร้างแนวคิด และถูกกระตุ้นโดยการสนทนาหรือการสะท้อนภาพความคิดเห็นในภาพรวม เมื่อเราพยายามสร้างความคิดรวบยอดในภาพบางอย่าง ส่วนใหญ่เรามักแสดงออกถึงสาระสำคัญของมันโดยใช้ภาษา การเขียนเป็นการกระทำอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้ที่ชัดแจ้ง แต่การแสดงออกเป็นคำพูดนั้นยังไม่เพียงพอ ดังนั้นการอุปมาเป็นวิธีการที่คืออย่างหนึ่งในการแสดงออกถึงเนื้อหาที่ “ไม่อาจกล่าวออกมาเป็นคำพูดได้” ตัวอย่างเช่น คำขวัญ (Slogan) นิทาน (Story) การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกัน (Analogy) หรือใช้สัญลักษณ์ (Symbol) บางอย่างสามารถสรุปคำอธิบายที่มีความหมายซับซ้อน

ตัวอย่างกรณีนี้ ได้แก่ คนฝึกงานดังกล่าวข้างต้น ที่รับเอาความรู้ในการทำงานมาจากหัวหน้างานมาเป็นความรู้ของตนเอง (Tacit Knowledge) ต่อมามีความชำนาญขึ้น และได้เลื่อนขั้นเป็นหัวหน้างาน และมีการจดบันทึกหรือมีการจัดทำแสดงความรู้ออกมาเป็นเอกสารคู่มือในการปฏิบัติงานเพื่อเผยแพร่ให้คนงานรุ่นต่อมาได้เรียนรู้ ซึ่งจะกลายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นต้น

3. Combination หรือการหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็นการสร้างสรรคความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) การสร้างสรรคความรู้ในลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับกรหลอมรวมองค์ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารการประชุม การสนทนาทางโทรศัพท์ หรือการติดต่อสื่อสารทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ แล้วจัดองค์ประกอบของข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ใหม่ โดยการแยกประเภท การเพิ่ม การร่วมกัน และจัดกลุ่มความรู้โดยชัดแจ้ง (ดังที่ดำเนินการในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์) ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ การสร้างความรู้ดำเนินการในรูปแบบของการศึกษา ฝึกอบรมอย่างเป็นทางการในโรงเรียน มักใช้รูปแบบนี้การศึกษา MBA เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งของรูปแบบนี้

ตัวอย่าง เช่น คนฝึกงานดังกล่าวข้างต้นที่มีความรู้ความชำนาญและได้เป็นหัวหน้างานแล้วต่อมาได้ทำการค้นคว้ารวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ประกอบกับความรู้ในคู่มือการปฏิบัติงานของตน ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) นำมาสังเคราะห์หลอมรวมความรู้เข้าด้วยกันให้เป็นความรู้ใหม่และจัดทำรูปแบบเผยแพร่เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ต่อ

4. Internalization หรือการทำให้เข้าสู่ข้างใน เป็นการสร้างสรรคความรู้จากความรู้จากความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้โดยนัย / ความรู้ในตน (Tacit Knowledge) การสร้างสรรคความรู้ในลักษณะนี้กระทำได้โดยการไปศึกษา แสวงหาความรู้

จากภายนอกตน ซึ่งเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และผ่านการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติ (Learning by doing) แล้วเกิดเป็นความรู้ของตนเองขึ้น (Tacit Knowledge)

ตัวอย่าง เช่น ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ ผู้ทรงภูมิปัญญาพื้นบ้านต้องการ พลิกฟื้นคืนสภาพดินจากที่ปลูกพืชอะไรไม่ได้ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ และได้ทำการเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาใช้ทั้งจากผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้รู้นอกท้องถิ่น จากหนังสือและสื่อความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) จากนั้นได้ทดลองนามปฏิบัติ หาข้อสรุปและปรับปรุงความรู้ที่ได้มาให้เหมาะกับการทำงานในพื้นที่ของตน ความรู้ที่ได้นี้ จึงเป็นความรู้ในตน (Tacit Knowledge) ของครูบาสุทธินันท์ และในที่สุดครูบาสุทธินันท์ ก็สามารถพลิกฟื้นสภาพดินคืนมาได้กลายเป็นสวนป่าขนาดใหญ่ รมรื่น เป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน และเป็นโรงเรียนธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนในเรื่องการจัดการดิน

ในกรณีตัวอย่างของช่างเทคนิคฝ่ายซ่อมบำรุง ได้ทำการศึกษาเทคนิควิธีในการซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลในโรงงานจากหนังสือ ตำรา หรือคู่มือต่าง ๆ (Explicit Knowledge) แล้วนำมาปรับใช้ในงานซ่อมบำรุงเครื่องยนต์เล็กในโรงงานของตน จนเกิดทักษะและความชำนาญเฉพาะในงานซ่อมเครื่องยนต์เล็กของตนเอง (Tacit Knowledge)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ในฐานะผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ได้ให้แนวคิดและแนวทางในการจัดการความรู้ไว้ในหนังสือ “การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ” (วิจารณ์ พานิช. 2548 : 3 - 28) ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดยคนคนเดียว
2. การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน
3. เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือ การที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างเองสำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา
4. การจัดการความรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้แต่เป็นกิจกรรมที่แทรกแฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงาน และที่สำคัญตัวการจัดการความรู้เองก็ต้องการการจัดการด้วย
5. การจัดการความรู้เป็นทักษะประมาณร้อยละ 80 - 90 มีส่วนที่เป็นทฤษฎี

เพียงร้อยละ 10 - 20 ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้โดยการอ่านหรือฟัง การบรรยายไม่ได้ผลจะเข้าใจการจัดการความรู้ได้ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

6. การจัดการความรู้ไม่ใช่สิ่งต่อไปนี้

- 6.1 ไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเอง
- 6.2 ไม่ใช่สูตรสำเร็จเพื่อการบรรลุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 6.3 ไม่มีวิธีการที่เป็นสูตรสำเร็จตายตัว
- 6.4 ไม่ใช่การนำความรู้มาจัดระบบ หรือที่เรียกว่านำมาทำ Package เพื่อให้

เหมาะต่อผู้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

- 6.5 ไม่ใช่การดำเนินการ “ถอดความรู้” จากกิจกรรมพัฒนาชุมชน

หรือพัฒนาชนบท

- 6.6 ไม่ใช่กิจกรรมรวบรวมความรู้ นำไปใส่ในคอมพิวเตอร์ หรือใส่ไว้ในเว็บไซต์เพื่อให้บริการผู้อื่น

ในเว็บไซต์เพื่อให้บริการผู้อื่น

7. การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่

- 7.1 การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็น หรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่ม หรือองค์กร
- 7.2 การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ

7.3 การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งานของคน

- 7.4 การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการของคน

- 7.5 การนำประสบการณ์จากการทำงานและการประยุกต์ใช้ความรู้มา

แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสกัดขุมความรู้ออกมาบันทึกไว้

- 7.6 การจดบันทึก “ขุมความรู้” และแก่นความรู้สำหรับไว้ใช้งาน

และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้นเหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การจัดการความรู้จึงไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเองเป็นประเด็นหลุมพรางข้อที่ 1 ของการจัดการความรู้ เมื่อไรก็ตามที่มีการเข้าใจผิดเอาการจัดการความรู้เป็นเป้าหมาย ความผิดพลาดก็เริ่มเดินเข้ามาอันตรายที่เกิดตามมา คือการจัดการความรู้เทียมหรือปลอม เป็นการดำเนินการเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่ามีจัดการความรู้เท่านั้น

3.3 แนวคิดการจัดการความรู้ของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึง การจัดการความรู้ไว้ในหนังสือ “การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข” (ประเวศ วะสี. 2548 : 27 - 61) ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญไว้ ดังนี้

1. การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีความหมายจำเพาะว่า หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงาม และมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงาม และใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมา เจอกัน ข้อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมในกระบวนการ ก่อให้เกิด ปัญหาร่วมทำให้แก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยาก ๆ ได้สำเร็จ

2. แนวคิดและวิธีการในเรื่องการจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ แต่อย่าไปติดอยู่เฉพาะทางเทคนิคและคิดแบบกลไกเท่านั้น ในเรื่องการจัดการความรู้มีมิติทางนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของความหมายในทางลึกที่ถ้าเข้าใจระลึกถึง และบ่มเพาะให้่องงามยิ่งขึ้นจะหนุนพลังให้การจัดการความรู้อย่างวิจิตรและมโหฬาร

3. การจัดการความรู้มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ที่อยู่ในตัวคนทุกคน จึงเป็นรูปธรรมแห่งการปฏิบัติที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน

4. การจัดการความรู้เน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันควรเจริญธรรมะ 4 ประการ คือ ความเอื้ออาทร, ความเปิดเผย, ความจริงใจ, ความเชื่อถือไว้วางใจกัน

5. การจัดการความรู้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติอันจะทำให้เกิดอิทธิปัญญา หรือเพื่อความสำเร็จ

6. การจัดการความรู้นำไปสู่การถักทอโครงสร้างใหม่ จากโครงสร้างทางคิงและโครงสร้างแบบตัวใครตัวมัน ไปสู่การเป็นเครือข่ายมนุษย์มีความสำคัญยิ่งนัก เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่ไม่เคยทำได้สำเร็จด้วยวิธีใช้ความรุนแรง แต่สำเร็จได้ด้วยการจัดการความรู้อันประณีตที่ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติโครงสร้างใหม่ จะปลดปล่อยมนุษย์ไปสู่ศักยภาพ เสรีภาพและความรู้

7. การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นหัวใจของการจัดการความรู้ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการทางปัญญา การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะใช้ความรู้ทุกชนิดที่มี

ประโยชน์ต่อการปฏิบัติเข้ามาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน แม้การจัดการความรู้จะเน้นที่การเอาความรู้
ในตัวตนเป็นฐาน แต่ไม่ได้รังเกียจความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

8. การจัดการความรู้จัดวางตำแหน่งแห่งหนของความรู้ประเภทต่าง ๆ โดยวาง
ความรู้ในตัวตนเป็นฐานเพื่อความแข็งแกร่งและสมดุล แล้วเอาความรู้ในตำราหรือความรู้
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาต่อขออย่างสมประโยชน์ให้คงงามและมีประโยชน์ยิ่งขึ้น

3.4 แนวคิดการจัดการความรู้ของ ครูบาทูทินันท์ ปรัชญพฤทธิ

ครูบาทูทินันท์ ปรัชญพฤทธิ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ใน
หนังสือ “คืนคืนได้ : การจัดการความรู้ชาวบ้านฉบับตำราดิน” (สุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ.
2548 : 11 - 61) ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. การจัดการความรู้คือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจนกระทั่งทำให้เราพบจุดเด่น
จุดยืนเฉพาะค่านั้น ๆ ที่แปลกคือกระบวนการจัดการความรู้จะมีความหลากหลายพลิกแพลง
ได้ไม่มีวันจบสิ้น

2. ในยุคที่ความรู้ใหม่ ๆ มีมากมายท่วมหัวแต่พวกเรากลับขาดแคลนความรู้
ความรู้ไม่พอใช้ทำทำว่าจะเอาไม่รอดเสียด้วยสิ เมื่อเป็นเช่นนี้คงต้องใคร่ครวญกันบ้างละว่า
ทำไมพวกเราถึงบริหารจัดการความรู้ไม่ได้ ทำไมระดับความรู้จึงขาด ๆ เกิน ๆ ทำอย่างไรชีวิต
จึงจะเคลื่อนตามความรู้ใหม่ได้

3. ภูมิปัญญาแต่ละคนจะเป็นเครื่องมือการจัดการความรู้เบื้องต้นที่มี
ประสิทธิภาพที่สุดในโลก

4. การดำเนินการจัดการความรู้ในลักษณะเครือข่ายทำให้เรามีสมาชิกหลายระดับ
หลายคุณสมบัติ หลายความสามารถ ศักยภาพที่แตกต่างกันจึงเป็นเสน่ห์ของการจัดการความรู้
ระดับชุมชน ในขั้นนี้เพียงเราใช้ความคิด ความเห็นประกอบกับสิ่งที่เขาเขียน สิ่งที่เขาปฏิบัติ
ในพื้นที่ของเขาเองก็จะเป็นสะพานที่เชื่อมเดินระหว่างความรู้เก่าไปหาความรู้ใหม่

จากการได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้เห็นได้ว่า การจัดการความรู้
มีความเป็นสหสาขาวิชาที่บูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้คน
โดยใช้ทุนทางปัญญาอย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของตัวเอง ดังนั้นการจัดการความรู้จึง
เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกัน และมีเป้าหมายสุดท้ายคือกลุ่มคนที่ดำเนินการจัด
การความรู้ร่วมกันมีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างเองสำหรับใช้งานของตนเอง รวมทั้ง
มีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง โดยการจัดการความรู้จะมีสถานะเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่
การพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาองค์กร ภายใต้การสร้างกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มี

พื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ในตัวคนทุกคน พัฒนาความเข้มแข็งของสังคมส่งเสริม การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เกิดความเป็นชุมชนมีโครงสร้างเครือข่าย ทำให้มีสมาชิก หลายระดับ หลายคุณสมบัติ หลายความสามารถมาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ

4. แนวคิดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้าในชีวิต และการศึกษาวิธีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัด เพื่อบำบัดหรือตอบสนองความต้องการให้เกิดประโยชน์ และให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีแนวคิดสำคัญดังนี้

1. การศึกษาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์และ ภูมิศาสตร์หน่วยเศรษฐกิจ การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและการใช้เทคโนโลยี เพื่อการผลิต การบริการ การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการกระจายโดยคำนึงผลประโยชน์ ปัญหาทางเศรษฐกิจและประโยชน์ที่บุคคลและสังคมจะได้รับอย่างมีคุณธรรม
2. การศึกษาวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจถึงข้อดี ข้อเสีย การกำหนดค่าจ้างและราคา ในระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ กระบวนการวิเคราะห์เศรษฐกิจความสัมพันธ์ของอุปสงค์และ อุปทาน ที่มีกลไกราคา ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วย หลักการเศรษฐกิจ
3. การศึกษาในเรื่องแนวคิดด้านการเงิน สถาบันการเงิน การคลังสาธารณะ งบประมาณแผ่นดินและหนี้สาธารณะทั้งในหน่วยเศรษฐกิจและหน่วยรัฐบาลการจัดสวัสดิการ ของรัฐตลอดจนหน้าที่และบทบาทของประชาชนในด้านภาษี
4. ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ เห็นความสำคัญในเรื่องการค้าและ การเงิน ระหว่างประเทศทั้งด้านการลงทุนทางตรง และทางอ้อมในตลาดหลักทรัพย์ องค์กร ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยตระหนักถึงความจำเป็นด้านการแข่งขัน การพึ่งพา การขัดแย้งและการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อย่างมีคุณธรรมและรู้เท่าทัน
5. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความสำคัญต่อการพัฒนา ประเทศในทุกด้าน โดยมีข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาระบบปัจจัยเศรษฐกิจสังคม การเมือง

การปกครอง ซึ่งมีผลทำให้มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนด เป็นไปอย่างมีระบบตลอดจนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ, 2546:185.)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สมาน ลิ้มปีเสวตกุล (2547 : 99) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การศึกษาขั้นพื้นฐานนานาชาติ สำหรับประเทศไทยในอนาคตการวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพสังคมไทยในอนาคต สภาพการศึกษาไทยขั้นพื้นฐานในอนาคต และพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานนานาชาติ สำหรับประเทศไทยในอนาคตโดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องการศึกษานานาชาติ จำนวน 24 คน ใช้วิธีการวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแนวการสัมภาษณ์แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า การเก็บข้อมูลดำเนินการ 3 รอบ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่านำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในรอบที่สองและสาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบสุดท้ายนำมาหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานนานาชาติสำหรับประเทศไทย ในอนาคตมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านแนวคิด จะต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ ความเป็นนานาชาติและความเป็นไทยควบคู่กันสถาบันการศึกษานานาชาติจะเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้ประกอบการต้องการให้บุตรหลานมีความรู้ ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ
2. ด้านจุดมุ่งหมาย เน้นคุณภาพ เน้นการคิดเป็น ทำเป็น เน้นการพัฒนาทักษะ ภาษาคอมพิวเตอร์ และการเรียนรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ให้บุตรหลานของชาวต่างชาติ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงขณะอยู่เมืองไทยและเพื่อให้เด็กไทยได้มีคุณสมบัติความรู้ ความสามารถที่เป็นสากล
3. การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ผู้เรียนมีหลากหลายเชื้อชาติและสัญชาติ ผู้สอนมีการศึกษาวิจัยด้านต่าง ๆ มากขึ้น ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษมีคณะกรรมการของโรงเรียนร่วมกันสร้างเกณฑ์

การคัดเลือกให้นักเรียนเข้าเรียน เน้นการวัดและการประเมินผลตามสภาพจริงระบบการศึกษา เป็นระบบ 12 ปี

4. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา การบริหารงบประมาณเป็นไปตามกลไกของตลาด การบริหารบุคลากรต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะกระทบต่อคุณภาพวิชาการ การบริหารอาคารสถานที่ อาคารสถานที่จัดได้เหมาะสมกับสถานศึกษา นักเรียนไม่จำเป็นต้องนั่งเรียนในห้องเรียนอย่างเดียว

5. ด้านคุณภาพ มีการเรียนรู้ที่ทันสมัย กล้าแสดงออก และเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ มากขึ้น

กานต์สุตา มาฆะศิริรานนท์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของเอกชนเกี่ยวกับการจัดการความรู้องค์การตามกระบวนการของการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการความรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้นำ/ผู้บริหารองค์กร 2) วิสัยทัศน์ 3) พันธกิจ 4) นโยบาย 5) เป้าหมาย 6) เทคโนโลยี 7) บุคลากรที่ใช้ความรู้ และ 8) ทีมผู้ชำนาญการ โดยมีกระบวนการของการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้มี 5 ขั้นตอนย่อย ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาความรู้ มี 7 ขั้นตอนย่อย ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความรู้ มี 7 ขั้นตอนย่อย ขั้นตอนที่ 4 การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้มี 9 ขั้นตอนย่อย ขั้นตอนที่ 5 การถ่ายโอนและการนำความรู้ไปใช้ มี 8 ขั้นตอน

บุญส่ง หาญพานิช (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการศึกษา พบว่า ธรรมชาติของความรู้สถาบันอุดมศึกษาไทย มี 2 ประเภท คือ Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge ซึ่งในการนำความรู้ไปใช้นั้น ผู้บริหารจะใช้ความรู้ Tacit Knowledge มากกว่า Explicit Knowledge อาจารย์จะใช้ทั้ง Tacit Knowledge และ Explicit knowledge ส่วนนักศึกษาจะใช้ Explicit Knowledge มากกว่า Tacit Knowledge และในการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องทำให้อาจารย์ Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge เกิดการปฏิสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์และสมดุล

สุรพงษ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547 : 78). ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ และทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้าง ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 395 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS 8.30 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เพื่อทดสอบคล้อยกับโมเดล โครงสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า

ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักดังนี้ องค์การภาวะผู้นำ การเรียนรู้ การบริหารจัดการความรู้ และเทคโนโลยี ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบหลักจะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 13 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 62 ตัว

ตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบหลักรวม 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การเรียนรู้ การจัดการความรู้ องค์การ ภาวะผู้นำ และเทคโนโลยี

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ค่าไคสแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อุษณีย์ อโนศวรชัย (2545 : 88) ได้ศึกษาถึงการศึกษาในระบบ : ปฏิบัติการทางอำนาจผ่านความรู้ และการสร้างความเป็นอื่นให้กับชุมชนหมู่บ้าน โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงเบื้องหลังและกระบวนการสถาปนาการศึกษาในระบบโรงเรียนให้เป็นวาทกรรมหลัก รวมทั้งผลของวาทกรรมที่มีต่อชุมชนหมู่บ้านในสังคม วิธิตำเนินการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์อุดมการณ์ การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติ การวาทกรรม พื้นที่วิจัย คือพื้นที่ชุมชนนาสวน และพื้นที่ชุมชนสวนอุตสาหกรรม ซึ่งตั้งอยู่

ในเขตอำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า เมื่อหลังกระบวนการก่อรูปและการสร้างความหมายความสำคัญให้กับการศึกษา คืออำนาจของอุดมการณ์ทุนนิยมตะวันตก และความรู้ที่ตั่งบนฐานของหลักการเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ที่ถูกใช้เป็นฐานในการจัดระเบียบให้กับการศึกษาและด้วยภาคปฏิบัติทางอำนาจที่เข้าไปจัดกระทำกับชุมชน หมู่บ้านในรูปของการศึกษาในระบบโรงเรียน ส่งผลให้ความรู้และอัตลักษณ์ของชุมชนถูกสลายลง และเบียดขับให้ชุมชนตกอยู่ในฐานะตำแหน่งของ “ความเป็นอื่น” คือเป็นที่ไม่มีความรู้ที่จะจัดกระทำดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพิงหรือยอมตามองค์กรสถาบัน หรือบุคคลภายนอกชุมชนที่มีความรู้หรืออำนาจเหนือกว่าและผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะว่า ความรู้ในชุมชนจึงยังต้องการการศึกษาวิจัยทั้งจากภายในชุมชนเองและภายนอกชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง ตั้งแต่ฐานที่มาประโยชน์และการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งไม่เพียงเป็นการประกาศถึงการมีอยู่และคุณค่าแห่งความรู้ของชุมชน แต่เป็นจุดเริ่มของการปรับฐานะตำแหน่งชุมชน หมู่บ้านให้อยู่ในระดับที่ทัดเทียมเสมอภาคกับส่วนอื่น ๆ ของสังคม

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2547 : 75) ได้ศึกษาเรื่องปฏิบัติการผนวกรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน การวิจัยนี้ได้เผยถึงแบบขลในการสร้างความจริงของการผนวกรวม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน รวมถึงผลที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบความรู้ของโรงเรียน และการสลายตัวตนของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในชุมชน โดยวิธีวิทยาการวิเคราะห์ วาทกรรม ซึ่งเอกสารรายงานการวิจัยและประสบการณ์จริงของคนในชุมชน หมู่บ้านเป็นตัวบทในการวิเคราะห์

เจตจำนงแห่งอำนาจในการสร้างความมั่นคง เติบโตแก่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ อยู่เบื้องหลังความจริงของการศึกษาในระบบโรงเรียน ดังนั้นความรู้วิชาการจึงถูกสถาปนาให้เป็นจริงในรูปของสาขาวิชาและหลักสูตร โดยจัดลำดับความสำคัญแก่สาขาวิชา ซึ่งทำประโยชน์สูงสุดต่อภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เพื่อความชอบธรรมต่อการได้รับรายได้ สวัสดิการ และสถานภาพทางสังคมที่มีเหนือกว่าสาขาวิชาอื่น ส่วนหลักสูตรได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อสร้างคนให้มีอัตลักษณ์ของผู้มีการศึกษา สำหรับประกอบอาชีพในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นสำคัญความรู้จึงมิได้ตอบสนองต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน คนจึงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ขณะที่ภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งมีเจตจำนงที่แตกต่างออกไปอันได้แก่เจตจำนงเพื่อการดำรงชีวิตได้ถูกเบียดขับให้อยู่ในสถานะของความรู้ชายขอบ เนื่องจากเพราะไม่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่และการดำรงชีวิตในชุมชนที่ถูกปรับเปลี่ยน

ไป ดังนั้นการละเลยต่อภูมิปัญญาของชุมชนจึงเป็นประเด็นของการวิพากษ์โดยนักคิดในสังคม อันเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งเพื่อผนวกรวม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน

ผลของการผนวกรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน ทำให้ อุตลักษณ์ตัวตนของภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกสลายลงให้อยู่ในฐานะของการสวมรับอัตลักษณ์ ความสำเร็จวิชาการของโรงเรียน และมีผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในฐานะของความรู้ระดับรอง ซึ่งต้องพึ่งพิงต่อความสำเร็จวิชาการ กฎเกณฑ์ มาตรฐานของโรงเรียน ดังนั้นระบอบความจริง ชุดใหม่ของการศึกษาจึงแสดงนัยของการสร้างไว้ ซึ่งอำนาจตามเจตจำนงของการศึกษา ในระบบโรงเรียน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พอนซี (2003 : 4134 - A) นักศึกษาปริญญาเอกของ Long Island University ได้ศึกษาการพัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 - 2001 โดยทำการศึกษาในบริบทของอุตสาหกรรม จากเอกสารปัจจุบันและในระบบบรรณสาร ที่เกี่ยวข้องกับ KM (Knowledge Management) ทั้งหมด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ที่ใช้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับ KM 7 ประการ ประกอบด้วย Discourses , Life Cycle , Co - term Occurrence , Author Co - Citation Analysis , Disciplinary Activity and Breadth , Author Influence Index and Disciplinary Influence เทคนิคการวิจัยที่ได้สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยการค้นหาข้อสรุปด้วยวิธี หรือคำในการสืบค้น ทั้งนี้พอนซียังได้สรุปพัฒนา การของการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ว่าแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก (ค.ศ.1991 - 1995) สะท้อนให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการศึกษา โดยในช่วงปลายระยะแรก คือ ค.ศ.1995 ปรากฏผลงานที่สำคัญของนักวิชาการด้านการจัดการความรู้ขึ้น เช่น The foundation of KM ของทาคิยูชิ และโนนากะ และ The knowledge creating company ของมหาวิทยาลัย Oxford เป็นต้น ในระยะที่สอง (ค.ศ.1996 - 1999) ถือเป็นระยะที่การศึกษา เกี่ยวกับการจัดการความรู้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และทวีความสำคัญต่อองค์กร มากขึ้นและเริ่มหดตัวลงในระยะที่สาม (ค.ศ.2000 - 2001) แต่กลับมีการขยายตัวมากขึ้น ในส่วนของการจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์

ลี (2003 : 1885 - A) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม การจัดการความรู้มีคุณค่า และผลกระทบจากการเรียนรู้โดยอิสระของแต่ละบุคคล เมื่อองค์กร ปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการความรู้

และวัดผลกระทบจากการเรียนรู้ โดยอิสระของแต่ละบุคคลวิเคราะห์ข้อมูลจากรูปแบบที่กำหนด และใช้แบบสอบถามปลายเปิดให้ประชากรตอบคำถามเพิ่มเติม เพื่อได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนลึกซึ้ง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้มีผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย โดยตัวของบุคลากรในองค์กรมีความสำคัญที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาอนาคตการจัดเก็บข้อมูลควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างการนำการจัดการความรู้ไปใช้โดยสำรวจในวงกว้างและทำซ้ำเพื่อทดสอบเรื่องการสกัดการทดสอบ ประเมินผล การปรับปรุงแก้ไข และการสร้างรูปแบบใหม่ เพิ่มจากการสังเกตการณ์ทำงานมีการให้กำลังใจ การดึงดูดความสามารถดึงดูดความรู้และสามารถมีมุมมองเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่มีคุณภาพได้

โกลว์ (2002 : 1030 - A) นักศึกษาปริญญาเอกแห่ง The university of North Caroling at Chapel Hill ได้ศึกษาถึงสมรรถภาพในการจัดการความรู้ขององค์กร ข้อค้นพบที่ได้บ่งชี้ว่าสัญลักษณ์ของการบริหารสมัยใหม่ คือความตระหนักในคุณค่าของสินทรัพย์แห่งความรู้ (knowledge Assets) ซึ่งปรากฏในสารสนเทศขององค์กร การกระจายของผลิตภัณฑ์ในองค์กรหลักและในสาขาองค์กร แม้ว่าการแข่งขันจะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับองค์กรที่พัฒนาบนฐานการจัดการความรู้ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะพัฒนาองค์กรภายใต้ระบบการจัดการความรู้ให้ประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วองค์กรยังมีประวัติศาสตร์และกระบวนการทำงานภายใต้ความสำเร็จของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่ ผลการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการความรู้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ซึ่งให้เห็นว่าการลงทุนพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยี และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมไปในทิศทางเดียวกัน เป็นเงื่อนไขเบื้องต้น (Pre - conditions) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ในองค์กร

สเตเวน (2003 : 3526 - A) นักศึกษาปริญญาเอกแห่ง Indiana State University ได้ทำการประเมินประสิทธิภาพของการใช้แผนทิมโนทัศน์ (Concept Mapping) ในการพัฒนาแบบจำลองการจัดการความรู้ สำหรับสถาบันเทคโนโลยีดิจิทัลในเขตเมือง ผู้วิจัยใช้การสังเกตเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบค้นความต้องการของนักศึกษาที่เริ่มใช้ระบบการจัดการความรู้ในสถาบัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อนำความต้องการเบื้องต้นของผู้ใช้ระบบ ไปสู่การประเมินประสิทธิภาพของการใช้แผนทิมโนทัศน์ ผลการวิเคราะห์พบว่าการใช้แผนทิมโนทัศน์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้ในการพัฒนาแบบจำลองการจัดการความรู้ สำหรับสถาบันเทคโนโลยีดิจิทัลในเขตเมือง

เบ (Ba, 2004 : 1019 - A) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้และวัฒนธรรมองค์กรตามทัศนะทางสังคม เพื่อทดสอบความสัมพันธ์การจัดการความรู้กับวัฒนธรรมรูปแบบที่ใช้ในการศึกษา 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบระบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ ศึกษาสภาพแวดล้อม การสร้างความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการบันทึกเหตุการณ์สำคัญขององค์กร และ 2) รูปแบบการแข่งขันสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมในองค์กรที่ปรากฏชัดเจน 4 ด้าน คือ ด้านความสนใจร่วมกัน ด้านการตลาด ด้านงานเฉพาะกิจ และลำดับขั้นสายงาน ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร ได้รับการศึกษาด้วยวิธีการสำรวจไขว้สายวิทยาการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 51 ทีมใน 21 องค์กร แบ่งตามระดับความเข้มแข็งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งมาก ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งปานกลาง และทีมงานที่อ่อนแอ ผลการศึกษาพบว่า แต่ละกลุ่มมีระดับการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน ทีมงานที่มีความเข้มแข็งมากมีมากมีกระบวนการจัดการความรู้ส่งผลต่อการสร้างผลงานอย่างมีคุณภาพแสดงถึงการมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันที่ดี

เมื่อได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความรู้ที่เกิดจากการจัดการความรู้ในท้องถิ่นกับความรู้ในแนวสมัยใหม่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในด้านความรู้ด้านทักษะกระบวนการ ด้านเจตคติ ค่านิยม ด้านการจัดการ และการปฏิบัติ โดยก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่ดีในท้องถิ่น จากผู้รู้ในชุมชนที่มากไปด้วยภูมิความรู้ ซึ่งเปรียบเสมือนห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชนจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้จากภูมิปัญญาเหล่านั้นออกมา เพื่อใช้ในการเรียนรู้ และบันทึกไว้เพื่อถ่ายทอดสืบต่อไป จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

